

Vojna.

PRELOM MED NEMČIJO IN KITAJSKO.

Kitajska je prekinila diplomatske zveze z Nemčijo, ker so v kitajskih krogih smatrali za popolnoma nezadostno nemško izjavo, ki je sicer obljubila, da se bo po možnosti varovala kitajska last, vendar se pa podmorska vojna ne bo omilila. Nemškemu poslaniku so bili izročeni potni listi in »Times« prerokuje, da bo prekinjenju sledilo popolno pridruženje Kitajske ententi. Takoj po prelomu je kitajska vlada zaplenila v Šangaju 30 nemških ladij s skupno 35.000 tonami.

PRIPRAVE ZEDINJENIH DRŽAV ZA VOJNO.

Razmerje med Ameriko in Nemčijo se ni spremenilo. Wilson še ni prišel delj, nego da je prekinil diplomatske zveze z Nemčijo, pač pa se splošno poroča, da se pripravljajo Amerika na vojno na vseh koncih in krajih. Tako poročajo listi, da je ameriški mornarski minister Daniel Sklinal komisijo strokovnjakov, da se posvetuje zaradi zgradbe močnega brodovja lovcev na podmorske čolne. Ladje naj bodo 25 do 30 m dolge in bodo vozile s hitrostjo 25 vozlov. Mnenja so, da je mogoče zgraditi 30 do 40 takih ladij na teden. V vojne namene se je zglasilo že 20.000 ameriških zdravnikov. Dalje se zadržuje, da imajo Zedinjene države že 1000 ladij po 4000 ton za obrambo obali. Listi izjavljajo, da bo prišlo do spopada med Nemčijo in Ameriko na morju brez vojne napovedi.

WILSON OBOROŽUJE TRGOVSKE LADJE.

Ameriški listi poročajo, da je predsednik Wilson izročil poslanikom tujih držav posebno noto, v kateri sporoča, da so Zedinjene države sklenile, oborožiti trgovske ladje, ki vozijo v zaprtem okolišu, s stražami, da jih zavarujejo proti napadom. Listi pišejo, da bodo v kratkem zapustile prve oborožene trgovske ladje pod ameriško zastavo New York.

POOSTRENA PODMORSKA VOJNA.

Korespondenčni urad poroča, da je bilo meseca februarja izgubljenih skupaj 368 trgovskih ladij s 781.500 tonami vsled vojnih odredb centralnih držav. Od teh je 292 sovražnih ladij s 644.000 tonami. Od nevtralnih ladij so jih 61 potopili podmorski čolniki, torej 16:5% vseh ladij meseca februarja nasproti 29% nevtralnih izgub povprek v zadnjih štirih mesecih.

PROTI PODMORSKIM ČOLNOM.

Kakor poročajo francoski listi, zahteva francoska vlada kredit 2.000.000 fr. za premije pri vjetju ali dognani potopitvi nemških podmorskih čolnov.

ANGLEŽI ZAVZELI BAGDAD.

Dne 11. marca je zasedla angleška azijska armada glavno mesto rodovitne Mezopotamije, Bagdad. — Bagdad je starodavno in jako znamenito azijsko mesto.

hiv in vojna kronika, drugi del pa tvorijo razni predmeti, ki bodo spominjali na vojno.

V arhiv spadajo zapiski od početka pa do konca vojne, ki je v zvezi s šolo. Tako se lahko opiše prve utise vojne napovedi pri ljudstvu. Pri županstvu se izve imena onih, ki so bili vpoklicani. Letaki, ki so jih dobivale šole, bodo zanimivi, večkrat lahko dostavimo letakom pripomnje v pojasnilo. Teden »Rdečega križa« in razne druge zbirke pričajo o velikem delovanju šole v dobi vojne. Kranjska stoji ravno v Tednu Rdečega križa na drugem mestu med vsemi avstrijskimi kronovinami.

Vojnopoštne dopisnice, ki jih pišejo učenci šole, bodo posebnost. Popisi posameznikov, ki so se udeležili bitk, bodo zelo zanimivi. Slik je zelo mnogo. Iz tujih držav pa zbiram še slike, ki so narodnostnega in zemljepisnega pomena. Opremljene s kratkimi komentari in potem imajo šele svojo pravo vrednost.

Slike v vojni se nahajajo učiteljev in bivših učencev naj se opremijo s prostimi okviri in naj se razobesijo po šolskih hodnikih. Seveda je treba pod vsako sliko napisati, kdo je ta, ki ga predstavlja slika, kje je bil itd. Pri odlikovan-

Mohamedanci ga nazivljajo s častnim primkom »Dar as-Salâm«-mesto zveličanja. Bagdad je glavno mesto turško-azijskega vialeta istega imena in leži na obeh straneh reke Tigris. Oba dela vežejo dolgi mostovi. Prebivalci, nad 200.000 po številu, pripadajo najrazličnejšim azijskim narodom, so Kurdi, Arabci, Osmali, Izraeliti, Armenci, Sirci, Nestorjanci, mnogostevilni Perzijanci itd. V mestu se steka jako razvita trgovina iz Avstralije in Perzije. Vso trgovino imajo v rokah Perzijanci, ki jih podpira v tem turška vlada. Ulice so ozke in slabo tlakovane. Izmed poslopij so najznamenitejša: napol že razrušena Citadella Karavanserai, palača generalnega guvernerja in angleški konzulat. Mnogo se je storilo za ohranitev in procvit mesta, ko je bil guverner Midhat paša 1868 do 1872. Za časa abasidskih kalifov je bil Bagdad sedež visoke kulture, izobrazbe in učenosti. Toda visoko šolo, ki jo je bil ustanovil Mostansir, je že zdavnaj podrt. V mesto prihaja vsako leto na tisoče in tisoče Mohamedancev iz Indije in iz drugih sosednjih in daljnih krajev, da obišejo in počaste grobove in svetinje svojih svetnikov, ki so pokopani v mestu in v okolici. Bagdad je tudi zgodovinsko imenitno mesto. Sezidal ga je kalif Almanzov 763, v 9. stoletju ga je povzdignil do velikega blišča in slave kalif Harun al-Rašid, ki ga slave pravljice iz tisoč in ene noči. 1258 se je polastil mesta Džingis-Chanov vnuk, Hulagu, ki je ukazal vladajočega kalifa usmrtiti in uničil kalifat. Hulagulove naslednike je pregnal Timur in se 1393 polastil mesta. V začetku 16. stoletja se je polastil Bagdada perzijski šah Ismael iz rodu Sofi in odlej so se vršili neprestani boji med Perziji in Turki za posest tega znamenitega mesta. Po dolgotrajnem obleganju je osvojil mesto 1638 sultan Murad IV. Perzijski šah Nadir se je zaman trudil v 18. stoletju, da bi iztrgal mesto iz turške oblasti. Angležem se je posrečilo sedaj, da so po dolgotrajnih in hudih bojih in občutnih porazih osvojili mesto, upajmo, samo začasno.

Z RAZNIH BOJIŠČ.

Na evropskih bojiščih je položaj v obče nespremenjen. Vrše se zadnje priprave za napovedano pomladansko ofenzivo. Kje in kdo jo začne, kdo ve? Z azijskih bojišč se poroča, da so zavzeli angleži mesto Bakuba, ki leži 50 km severno od Bagdada in da zasledujejo turško armado v smeri proti Mosulu.

NOV VOJAŠKI URAD.

Na Dunaju je bil ustanovljen nov vojaški urad, katerega naloga bo primerna organizacija in izraba človeškega rezervarja, ki je državi na razpolago. Za načelnika tega urada je imenoval cesar bivšega ogrskega domobranskega ministra generalobersta Hazaia. Delokrog novega urada obsega vse agende, ki se tičejo dopolnjevanja moštva in pa nabave konjev za armado.

V. VOJNO POSOJILO NA KRANJSKEM.

Podpisovanje V. vojnega posojila je imelo na Kranjskem izreden lep uspeh. Podpisala se je vsota 49.655.094 K. Nasproti uspehu pri IV. vojnem posojilu v vsoti 39.874.480 K je bilo 9.780.524 K več podpisanih.

kih je treba kratko opisati tudi dogodek, ki je v zvezi z odlikovanjem. Na ta način odlikujemo svoje sorojake in mladina vidi v njih lepe zglede hrabrosti in požrtvovalnosti.

Zbirki vojnopoštne dopisnic in pisem pa pridenemo tudi lahko znamke raznih držav.

Drugi del zbirke pa tvori razna zanimiva šara. V Srbiji sem se slučajno sešel z bavarskim tovarišem, ki mi je pravil, da je daroval svoji šoli precejšnjo poleno, ki mu je po čudnem naključju rešilo življenje. Naj vidijo otroci ta »čudoviti« les, ki mu je rešil življenje! Imam v svoji posesti neznatni drobec bombe, ki je padla pri Zalogu. Komentar da temu drobcu zgodovinsko vrednost. Nekega turškega vojaka sem prosil, da mi je napisal par stavkov z arabskimi črkami na vojnopoštno dopisnico. Razni novci zavezniških in sovražnih držav so tudi del vojne zbirke. Prvi rumunski ujetnik, ki sem ga videl, mi je ponudil cigareto. Sicer slab fabrikat, a lep vojni spomin.

Vojni ujetniki izdelujejo razne predmete. Takemu predmetu naj napiše izdelovatelj še svoj domovinski naslov in hajdi v zbirko z njim! Kot dragocen spomin hranim hilzo ital. šrapnela, v katerem je par vejic goriške oljke.

SNUJMO VOJAŠKE DOMOVE!

Naši vrli vojaki so zapustili domači krov in se na cesarjev klic podali na bojno polje. Kakor vojak v tujini vedno z ljubeznijo misli na svoj dom, tako smo tudi mi v mislih združeni z njimi, in jim želimo svojo ljubezen tudi z dejanji izkazati. Saj stoje v boju naši bratje in sinovi, naši rojaki.

Na vseh frontah se snujejo vojaški domovi, prijazni prostori, v katerih naj vojaki v prostih urah najdejo počitek, udobnosti, prijateljske družbe in zabave. Tak vojaški dom ima svojo knjižnico, slike, postrže vojakom z igrami, godbo, s pisalnimi potrebščinami in, če le mogoče tudi s kantino. Seveda tak vojaški dom ne more vojaku, ki pride iz strelskega jarka, nadomestiti domovine, očetovske hiše, domače vasi in ljubljene družine, pa vendar bo vesel in srečen, če stopi v vojaški dom, v katerem vidi na stenah slike svojih domačih krajev, najde knjige in časnike v materinem jeziku, čuje prepevati domače narodne pesmi in se more prijateljsko razgovarjati s svojimi rojaki. Saj je za marsikaterega vojaka, ki že leta stoji v vojni črti, redka sreča, da more bivati nekaj ur med suhimi in toplimi stenami, da se more vsesti mirno k mizi, se razgovarjati v materinem jeziku, vzeti iz omaro lično knjižico, ali se vsesti k pisalni mizici in s pravim peresom napisati na lepem belem papirju pismo svoji ženi, svojim otrokom ali staršem. Take majhne udobnosti, ki si jih mi doma vsak trenutek lahko privoščimo, so za marsikaterega vojaka nekaj tako redkega, da mu naredimo največje veselje, ako mu jih preskrbimo. Taki vojaški domovi se snujejo na važnih krajih v etapnem prostoru in tudi neposredno za vojno črto.

Snovati so se začeli vojaški domovi po želji in naročilu Njegovega Veličanstva. Na Dunaju se je vršilo dne 26. februarja t. l. sijajno zborovanje v navzočnosti članov Najvišje cesarske hiše, ki je izdalo oklic na prebivalstvo, naj za telesno in duševno okrepljeno našim vojakom ustanavlja vojaške domove.

Temu plemenitemu namenu se je prebivalstvo naše države z veseljem odzvalo. V Ljubljani se je dne 6. marca 1917 sestal podpisani Slovenski odbor za vojaške domove, ki se obrača do vsega našega prebivalstva, da prispeva k ustanovitvi vojaških domov. Vsakdo, ki ustanovi vojaški dom, bodisi občina, župnija, zasebnik ali šola, ima pravico, da tudi določi vojaški oddelek in dá vojaškemu domu ime. Stroški takega doma so 700 do 1000 K, ker velik del oprave oskrbi vojnopoštni urad na Dunaju. Kranjska dežela se je že izjavila, da ustanovi štiri vojaške domove — naj temu zgledu slede javne korporacije in zasebniki, da dobe naši vrli vojaki čim več dobro urejenih, prijaznih domov. Naj daruje vsak, kolikor more. Namen našega Slovenskega odbora je, da skrbimo za stik naših rojakov z domovino in da povsod, koder se nahajajo slovenski oddelki, preskrbimo, da naši rojaki tudi v tujini dobe kos domovine.

Darovi naj se pošiljajo na kranjsko deželno blagajno z označbo »Za vojaške domove«.

Slovenski odbor na Kranjskem za vojaške domove:

Dr. Anton Bonaventura Jeglič, knez in škof.

Dr. Šusteršič, deželni glavar, predsednik.

V zasedenih sovražnih deželah najdemo mnogo stvari, ki so tudi primerne za šolsko zbirko. To so predmeti narodopisnega značaja. Na Balkanu so to lepe vezene in tkanine. Ni jih lahko dobiti, ker tamošnji prebivalci zelo visoko cenijo delo svojih žen. Kupil sem v nekem orientalskem bazaru tiskane vzorce znanih »pirotskih čilimov«. Krasni in interesantni so. Nič našim narodnim ornamentom podobnega ni v njih. Pri nas zavzema srce v ornamentih častno mesto in pri tamošnjih vzorcih manjka to.

Le razne bujnopisane arabeske, ki nas kvečjemu spominjajo na fantastično stilizirane oblike dreves, vidimo v teh delih. Šarenost pa poveča včasih skoraj ostentativna nesimetrija. Sicer pa bi ti vzorci zanimali koleginje, ki se pečajo z ročnimi deli.

Takim stvarjem priljepimo listek, na katerega napišemo, da je to stvar daroval J. J., ki se je udeležil svetovne vojne. Taki predmeti so zelo primerni za šolske zbirke, ker jih ne spremlja grozota vojne, a so le v neposredni zvezi z njo. O bitkah in drugim vojnem življenju pa izve mladina tako vse podrobnosti iz ust svojih očetov in bratov, ki so bili kot živa pričča raznih vojnih dogodkov.

Božo Račič.

Dr. Ivan Tavčar, župan stolnega mesta Ljubljane, podpredsednik.

Dr. Vladislav Pegan, deželni odbornik tajnik in blagajnik.

Odborniki:

Anton Belec, načelnik Kmečke županske zveze. — Anton Cadež, mestni katehet Karel Dermastia, vodja Slov. trgovske šole. — Andrej Kalan, prelat in stolni kanonik. — Ivan Knez, predsednik trgovske in obrtne zbornice. — Ivan Kregar, predsednik Obrtno-pospesovalnega zavoda. — Dr. Evgen Lampe, deželni odbornik. — Ces. svetnik Gustav Pirc, ravnatelj c. kr. kmetijske družbe. — Karel Pollak, st. predsednik Kranjske deželne banke. — Ivan Samec, predsednik trgovskega gremija. — Josip Šiška, stolni kanonik. — Ivan Štefe, urednik. — Dr. Karel Triller, deželni odbornik in podžupan ljubljanski. — Matija Zamida, ravnatelj dež. uradov

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Roza Jandova, c. kr. učiteljica v poklju v Ljubljani, 20 K; prireditelj šolske mladine na ljudski šoli v Sv. Križu pr. Trstu poleg v zadnji štev. izkazanih 400 K še 247 K 80 vin., torej skupaj 647 K 80 v.; Marija Maroutova, šolska ravnateljica v Ljubljani, 3 K; Fran Klinar, nadučitelj v p. v Ljubljani, 1 K; skupaj 271 K 80 vin. V zadnji štev. izkazanih 238.031 K 70 v. Danes izkazanih 271 » 80 »

Doslej nabranih 238.303 K 50 v.

SREDNJE ŠOLE.

L. Lederhas, c. kr. profesor v p. v Ljubljani, 6 K; Anton Kržič, c. kr. profesor v p. v Ljubljani, 100 K; Fran Suher, c. kr. profesor v Ljubljani, 5 K; Alojzij Tavčar, c. kr. profesor v Ljubljani, 10 K; Franc Matejčič, c. kr. deželni šolski nadzornik v Trstu, 20 K; dr. Franc Perne, c. kr. profesor v Ljubljani, 10 K; Fran Jeraj, c. kr. profesor v Ljubljani, 5 K; Jakob Zupančič, c. kr. profesor v Ljubljani, 10 K; Janko Mlakar, profesor v Ljubljani, 3 K; dr. Ivan Svetina, c. kr. profesor v Ljubljani, 20 K; Anton Štrifof, c. kr. gimnazijski ravnatelj v Ljubljani, 5 K; Marija Štupičeva, c. kr. vadniška učiteljica v Ljubljani, 5 K; dr. Anton Medved, c. kr. gimnazijski profesor v Mariboru, 10 K; skupaj 223 K.

Doslej izkazanih 46.349 K 96 v.

Danes izkazanih 223 » — »

Skupaj 46.572 K 96 v.

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasom izkazov v »Učit. Tovarišu«:

Za »Rdeči križ« itd.	238.303 K 50 v.
III. vojno posojilo	278.848 » 69 »
IV. vojno posojilo	2.759.338 » —
V. vojno posojilo	5.532.257 » —
Srednje šole	46.572 » 96 »
Končna vsota	8.855.320 K 15 v.

REVOLUCIJA NA RUSKEM.

V Petrogradu je izbruhnila revolucija — Povod revoluciji. Dne 27. februarja t. l. se je sestala ruska дума. Večina dume pod vodstvom poslanca Miljukova je z brezobzirno ostrostjo napadala vlado ter ji predbacivala, da je nezmožna, da tira državo v pogubo, da ogroža usodo Rusije v vojni. Dežela stremi po notrajni organizaciji, a vlada, ki se boji za svojo eksistenco, vidi v tej organizaciji nevarnost, da bi vladna nezmožnost uničila sadove strašnih žrtev naroda, da bi ljudstvo vzelo svojo usodo samo v roke. Ako spozna dežela, da je s to vlado nemogoča zmaga, bo zmagala дума brez nje. Preskrba živil je v primeri z lanskim letom velik neuspeh. Oglašal se je poslanec za poslancem in v tem todu šibal vladno nezmožnost in zanikrnost. Neznosne aprovizacijske razmere v velikih mestih so provzročile že hude nemire in resne upore ljudstva. Дума je bila odločena izravnati dosežani režim in vedno huje reakcionarno stremenje visokih in najvišjih krogov z njega korenino. Nastopilo je pa tudi ogroženo ministrstvo z vso ostrostjo proti dumi. Ko je ta izvedela, da je ministrski svet sklenil z vso ostrostjo nastopiti proti dumi ter se zopet vdati staremu, okamenelemu reakcionarnemu kurzu, je priklopelo ogorčenje do vrhunca. V dumi je bila sprejeta resolucija, ki je zahtevala odstop vlade in je bil storjen sklep, da naj se izvoli poseben parlamentaren kontrolni odbor. Nato je odgovorila vlada s sklepom.

da pošlje dumo domov in jo razpusti. Temu so se uprli poslanci. Izjavili so, da se ne pokore carjevemu ukazu in da hočejo zborovati dalje in skrbeti za ogroženo državo. To so storili tem lažje, ker so vedeli, da to na njihovi strani prebivalstvo in da simpatizira z njimi tudi vojaštvo, posebno petrograjska posadka. V tistem trenutku, ko je izjavila дума, da se očitno in javno upre, je izbruhnila v Petrogradu splošna ustanda. V istem času so izbruhnile demonstracije in revolte po drugih večjih mestih. Kakor vsaka revolucija ni potekla tudi ta brez grozot. — **Potek revolucije.** Ko je дума sklenila da se ne pokori carjevemu ukazu in da hoče še nadalje zborovati, je ukazala vreči v ječo vse dosedanje ministre, izmed sebe pa je izvolila 12 članov — izvršilni odbor pod predsedstvom predsednika думе Rodzljanka. Ta odsek se je proglasil za provizorno vlado ter izdal oklic v katerem izjavlja, da je z ozirom na težavni položaj in notranji nered, ki ga je zakrivila politična vlada, prisiljen vzeti v roke javni red in vso državno oblast ter izraža upanje, da mu bo prebivalstvo in vojska stala ob strani pri izvrševanju težavne a važne naloge. Izvršilni odbor državne думе je sestavil kabinet, ki se imenuje nacionalno ministrstvo. Ministrski predsednik je knez Lvov, in Miljukov minister za zunanje zadeve. Vsa državna oblast je sedaj v rokah izvršilnega odbora ruske думе, ki reprezentira suvereniteto naroda. Nova vlada, ki jo je imenoval izvršilni odbor, je izdelala svoj program, ki je skrajno radikalno demokratičen. Vladati hoče po teh-le principih: Splošna neposrednjaaamnstija za vse osebe, tudi za zločine, izvršene na političnem ali verskem polju, med njimi tudi za zločine terorističnega značaja, vojaške revolucije in zločine proti poljedelskim zakonom, nadalje svoboda mnenja, časopisja, društvena in zborovalna svoboda, pravica do stavke z razširjanjem teh pravic na vojaške osebe vmejah, ki jih dovoljujejo vojaške in tehnične razmere, odstavljenje vseh utesnitev provzročeni od socialnih, verskih ali narodnih vzrokov neposrednje pričetje priprav za sklicanje konstituante, ki naj sloneča na splošnem poštenem pravu, vpelje vlado in sprejme ustavo. Institucija policije se nadomesti z narodno milico z voljenim poveljnikom, ki bo podrejena vodstvu samouprave. Komunalne volitve se vrše na podlagi splošne volilne pravice. Čete, ki so udeležene pri revolucionarnem gibanju, se ne bodo razorožile, marveč se bodo konsignirale v Petrogradu. Odpravijo se vse utesnitve za vojaške glede socialnih pravic. Provizorična vlada polaga važnost na to, da dostavi, da ne namerava porabiti vojnega stanja za to, da zavleče izvedbo zgoraj imenovanih reform. **Kaj pa krona?** Položaj se je razjasnil tudi v tem pogledu. Izvršilni odbor je prisilil carja, da je odstopil in izdal manifest, v katerem izjavlja, da se odpoveduje prestolu za se in za svojega sina ter izročča dedne pravice svoje dinastije edinemu bratu Mihajlu Aleksandroviču. — Carski manifest se glasi: Mi po božji milosti Nikolaj II., cesar vseh Rusov, car poljski, knez finski itd., dajemo svojim zvestim podanikom sledeče na znanje: V dneh velikega boja proti zunanemu sovražniku, ki se že tri leta trudi, da bi podjarmil našo domovino, se je Bogu hotelo, poslati Rusiji novo preizkušnjo. Notranje težkoče groze usodepolno vplivati na definitivni izid hude vojne. Bodočnost Rusije, čast naše armade, sreča naroda in vsa prihodnost naše drage domovine zahtevajo, da za vsako ceno privedemo vojno do zmagovitega konca. Kruti sovražnik dela zadnje napore in bliža se trenotek, ko bo naša hrabra armada v soglasju z našimi slavniimi zavezniki končnojavno podrlla sovražnika na tla. V teh, za življenje Rusije odločilnih dneh, smo se smatrali v svoji vesti dolžne, da moramo svojemu narodu olajšati ozko združenje in organizacijo vseh njegovih sil v uresničenje nagle zmage. Zato smo v soglasju z državno dumo spoznali za pravo, da se odpovemo prestolu ruske države in odložimo najvišjo oblast. Ker se nočemo ločiti od svojega ljubljeneega sina, izročamo nasledstvo svojemu bratu, Velikemu knezu Mihajlu Aleksandroviču, ki ga blagoslovljamo, ko zavzema prestol ruske države. Svojemu bratu naročamo, da naj vlada v popolnem sporazumu z narodnimi zastopniki, da varuje zakonite uredbe in nanje v imenu preljubljene domovine neprelomno prišeje. Vse verne sinove domovine pozivljamo, naj izvršijo svojo sveto domovinsko dolžnost, naj poslušajo carja v težavnih trenutkih narodnih preizkušenj in naj mu z zastopniki ljudstva pomagajo voditi rusko državo na potu sreče in slave. Bog ščiti Rusijo! — Designirani car Mihajl Aleksandrovič sprejme krono, toda samo pod po-

gojem, da jo mu izroči narod sam po svojem postavnem zastopstvu, on neče biti car po volji božji, temveč po volji naroda. V dogovoru z izvršilnim odborom je izdal Mihajl Aleksandrovič v tem smislu proklamacijo na narod: Proseč Najvišjega blagoslova, prepuščam vsem ruskim državljanom, da se podredijo vladi, ki jo je organizirala дума z vso močjo in avtoriteto, dokler s splošnim direktnim in tajnim glasovanjem izvoljena konstituanta s svojim sklepom ne izrazi volje naroda glede oblike vladanja. — V Rusiji imajo medvladje, ki naj preneha šele, ko bo novi ustavodajni zbor proklamiral novega carja in dal državi novo ustavo. Do tega časa bo vladal eksekutivni odbor. Ali bo kos svoji ogromni skoraj nadčloveški nalogi? Ako obvlada položaj, gre Rusija nasproti svobodnejšim dnevem. Katastrofa za njo pa nastane, če vzplamti protirevolucija in se vname meščanska vojna.

Ob vratih bodočnosti.

Spisal Ferdo p. Kleinmayr.

I.

V srcu dobrih in močnih vlada splošna slutnja, da prične po vojni drugo, novo življenje — bolj smotreno, resnejše, treznejše, a po vsebini srečnejše. Veliki dogodki bodo pustili velike, globoke sledi za seboj, in da bodo te sledi obrnjene k dobremu in boljšemu, je težnja, in zato tudi nada vseh močnih in dobrih. Trpljenje je visoka šola, in dolgotrajno, veliko trpljenje bi moralo biti dobra šola. V tem trpljenju bi se moralo preroditi človeštvo, in njegova psiha bi morala instinktivno iskati in najti ono, česar mu treba k resnični sreči. Bi...! Bo pa tudi v resnici?

Bo li človeštvo, bo li osebno naš narod brez vsake škode preстал trpljenje? Bodo li telesne in moralne sile našega sicer malega, a dosedaj zdravega naroda, prestale veliko preizkušnjo, ki mu jo nalaga vojna?

Dnevno časopisje se je že tuintam oglašalo ter večalimanj pogumno pokazalo na rane in škode, ki jih seka vojna tudi v telo slovenskega naroda. In človek, ki je z odprtimi očmi in odprto dušo zrl, ter še zre vse gorje, vidi, kako se gorje širi in širi. Da je »vojna oče napredka«, o varljivosti tega stavka se je nepristranski opazovalec menda že prepričal. In iz tega prepričanja izhaja vseobčna težnja po miru, ki se širi v vseh vojujočih se državah, posebno med onimi sloji, ki jim je bilo trpljenje že od rojstva dota.

Stojimo ob vratih bodočnosti, in skušamo prodreti z duševnimi očmi preko njih. In glej, malodušnost se nam skoro vsiljuje. Res, veliko mora biti zaupanje v življenje, da nas ne nadvlada grenka resignacija. A čemu! Tu so otroci, ki imajo pravico do boljšega življenja, in ob njih mora sedanja generacija popraviti, kar je nad njimi zagrešila. Njim imamo pokazati novo pot v novo življenje. **Moremo pa mi pokazati drugačno, boljšo pot naši bodočnosti negoli ono, ki smo jo sami hodili?** Moremo jim pokazati ideal novega, boljšega in drugačnega življenja, nego smo ga mi sami živeli? Zdi se to najtežja naloga, naloga podobni oni, ki bi jo zastavili slepcu, češ, naj vodi videčega. In vendar se vsepovsod, po časopisju in kongresih govori o naši deci, ko hitro govorimo o boljši bodočnosti. Zdi se, da smo nad seboj že obupali, a da smo vso trdno vero v srečnejše čase prenesli na našo mladino. To je naravna posledica dogodkov, a služi le v čast sedanji generaciji, ki skuša že sedaj z raznimi ustanovami odvrčati najhujše trpljenje od naših malih. Te ustanove — dasi vse hvale vredne kakor človekoljubni poskusi — pa v svoji praksi ne izpolnjujejo onega, kar so si stavile za cilj. Često so prenagljene, premalo premišljene, prešibko denarno podprte itd., kar sila dogodkov seveda opravičuje. V glavnem pa zlo le skušajo blažiti, a zla ne odpravljajo, niti ga ne morejo, niti jim ni naloga.

Predno govorimo o bodočnosti naše mladine, moramo si biti torej na čistem o tem, kakšni so oni, ki jim je izročena priprava mladine za bodočnost, t. j. kakšna je sedanja človeška družba, starši, učitelji itd., in kakšna je mladina.

Mladina bo po visokem odstotku osirotela stopila na pot v novo življenje. Kolikor svetelša je dolžnost človeške družbe, naroda, da nadomesti tej siroti junaške očete! Mladina bo po pretežni večini slabo prehranjena stopila na to usodepolno pot. Fizična podprehranba bo vplivala še dolgo na telesno in duševno zmožnost mladine. Mladina bo, sicer v malem delu, a tudi v tem odstotku dovolj skrbi budočim, stopila moralno pokvarjena na pot v

življenje. Evo taka bo, oziroma je že mladina danes. A kdo bo to mladino vodil?

Marsikateri dom je opustošen. Očeta je vzela sovražna kroglja, mater često žalost in beda. Velika teža vzgoje bo — zdaj še bolj nego pred vojno — slonela na ramah naših mater. Jeli pa bodo res vse matere v svesti si te velike odgovornosti napram mladini, narodu, državi? Ne govorim v splošnosti, ali tudi sicer je moralni nivo vsled vojne padel pri precejšnjem odstotku ženstva, osobito mestnega. In tudi ta odstotek je vpoštevati kakor sedanje ali prihodnje matere, ker tudi njim bo »poverjena« vzgoja otrok. Tožbe po časopisju se ponavljajo v tem pogledu vedno česteje. Navajam iz obilice »Edinost« z dne 22. januarja, ki pravi: »... škoda, ki je morda — najhujša za bodoče fizično in moralno zdravje našega naroda — nočemo konkretizirati in tu polagati prsta na rano. Pravimo samo, da bo trebalo tudi pri našem ženstvu ponekod sanirati mnogo! Menda se razumemo.« — Bolje je zreti resnici v obličje, negoli tajiti dejstva. Če je naše stremljenje resno, potem je molk najhujše zlo v tem pogledu. Če hočemo naši mladini dobro, moramo računati tudi z onim, žal previsokim odstotkom vsled vojne moralno in često tudi fizično pokvarjenih sedanjih in bodočih mater. Bedasto je govoriti o vzgoji mladine, o naši boljši bodočnosti, ako glavnega faktorja te vzgoje ne vpoštevamo v vsaki smeri in obliki, kakor se nam kaže. In slednjič bomo primorani tudi konkretizirati, t. i. dejstva priznati in preudariti, kako priti do živega temu najhujšemu zlu, oziroma kako ga izločiti pri tesanju naše bodoče hiše, ki bodi hiša sreče, one sreče, ki nam ni bila dana, a si jo želimo sebi, narodu in državi v prid. Mi moramo točno vedeti, v kakšnih rokah bo vzgoja našega naraščaja. Ker za vzgojo značajev gre v prvi vrsti, in ne za šolsko izobrazbo; to že sedaj povdarjam. Tako zelotsko kratkovidni seveda tudi ne bomo, da bi kar brez drugega zvrčali edino odgovornost za ta žalostni pojav na oni del ženstva. Sodili bomo, obsojali ne, ali zavarovali bomo sebe in mladino pred očitno škodo, ker to smo mladini in narodu dolžni. Zavarujem se takoj, da na »nezakonske« matere tu v občje ne mislim. Ali v drugih specifičnih pojavih, ki jih sedaj doživljamo in večinoma, ne vem čemu, zamočujemo, bomo morali glasno govoriti, in to kmalu, če ne že sedaj.

V drugi vrsti prihajajo sedanji in bodoči očetje. Pretežna večina stoji v vojni. Izpostavljeni so vsem njenim, fizičnim, moralnim in materijalnim vplivom. In s tem je menda vse rečeno. A med moškimi, ki so ostali v zaledju, se je pojavila tudi nova moralna bolezen, ne splošna, ali tudi tu imamo računati s precejšnjim odstotkom, ki stremi le za tem, kako bi na lahek in malo pošten način obogatel čim prej. Vsaka vest je v njih prenehala, v svoji dobičkaželjnosti se ne spomnijo niti za hip trpeče množice. Vse se jim dozdeva že kupljivo. To je prava šiba božja. Brez srca, brez sramu, brez strahu, brez vsake moralne opore se odira in nagromadeni denar večidel na lahkoživ način zapravlja. Tako da eno zlo rodi drugo. »Verižno trgovanje cvete in ubija moštvo, rodi bedo, povzroča kupljivost ženske. In to so in bodo tudi prihodnji očetje. Tudi s tem žalostnim dejstvom je računati.

Susaške »Primorske Novine« so pisale o tej priliki: »Prenehala sta skoro vsako čuvstvovanje in plemenitost. Živi se, kakor kdo hoče in kakor se mu zublja. Ne gleda se na nič več. In potem naj nam bo po vojni — bolje! Ne — pridejo nam težki časi. Kako naj bodo potem narodu v pomoč ljudje, ki imajo v sedanjem času prilike, da bi se utrdili, in ki naj bi mislili na prihodnje težke čase, ko bi mogli koristiti sebi in narodni stvari, če so pa živeli in delali tako, da bodo v tistem usodepolnem času za narod in poedinca — izgubljeni, zlomljeni. In tako nam hkratu, ko na frontah poginja en del naroda, propada drugi del doma.«

Vidimo tedaj, kako vstaja pred nami vse polno socialnih nalog, kako bo treba na vseh koncih in krajih sanirati, oziroma zastaviti sekcijski nož, preden se nam je lotiti vprašanja vzgoje naše mladine k resnejši in srečnejši bodočnosti. So gotova dejstva, preko katerih ne moremo pri najboljši volji, in če bi hoteli preko njih z zavezanimi očmi, potem je naša beseda o boljši bodočnosti le samoslepilo, in naša zahteva po primerni vzgoji mladine le prazna fraza.

A da se vse to »sanira«, ne bo treba samo dni in mesecev, ne samo ustanavljanja raznih človekoljubnih zavodov in društev, uradov, šolskih kuhinj, sirotišnic itd., ne samo načrtov »vodilnih faktorjev«, ne samo dela »narodnih voditeljev«, ne sa-

mo vzpodbudnih okrožnic, ne samo cerkvenih pridig, predavanj, govorov, shodov, brošuric, člankov itd. **Treba bo enega samega smotreno urejenega, celotnega dela,** za katero se zastavijo vse sile države po natančno premišljenem načrtu, za katero se zastavijo dan za dnevom vsi do bri in močni, to so oni, ki so res zmožni voditi mladino do praga bodočnosti. Velika naloga bo pripadla šoli, a ne šoli, kakor je še sedaj, temveč v duhu časa, reformirani ljudski, strokovni, srednji in visoki šoli. Šolsko vprašanje postaja na mah eno prvih izmed obilice socialnih vprašanj.

II.

Šolsko vprašanje je stopilo sedaj v tak stadij, da ne pomenja samo bistva bodoče umstvene kulture, temveč tudi bistvo bodočega življenja. **V šoli se bodo morale osredočiti vse vzgojne sile; dom bo moral v sedanjih razmerah stopiti s privilegiraneega stališča,** ter postati za dobro dobo časa šoli podrejen faktor pri vzgoji mladine. Ker **vzgjati mladino,** za to gre sedaj. Ne, kakšnih jizikov naj se mladina uči, ne toli kakšne praktične predmete bi bilo vpeljati v šolo, ne komanda, po kateri naj deca telovadi v šoli itd., ne toli pouk tedaj, kolikor v prvi vrsti vzgoja krepkih značajev, bo morala biti naloga prihodnje šole. Ne samo izsolati, temveč vprvo vzgojiti bo treba mladino, ako hočemo, da se odpro vrata boljše bodočnosti narodu in državi. Tudi ne gre sedaj v prvi vrsti zato, jeli ljudsko šolstvo podražaviti ali ne. Saj to je vobče le oblika, le sredstvo, ki se ga bo sicer morala šola v svoj prid brzkone poslužiti. Napačno bi bilo torej to sredstvo stavljati kakor cilj posebnega gibanja med učiteljstvom. Sedaj gre najprej za vzgojno moč šole, ki naj se — če kedaj — sedaj izkaže v vsej svoji sili. Gre za vsebino tedaj. Šola bo morala nadomestiti dom, seveda šola, ki ji bo podan mnogo obširnejši delokrog, nego ga je imela dosedaj.

Podajati že sedaj točen, podroben načrt o smeri in delu prihodnje šole, menda ne kaže, in posamezna oseba tega tudi nikoli ne bo mogla. Dovolj je za sedaj, da imamo jasno zavest o važnosti prihodnje šole, in pojml, v kakšnem krogu se bo nje-no delo sukalo. O vsem tem bodo morali razmišljati vprvo vsi poklicani faktorji svoječasno in pravočasno. In prvotni načrt se bo moral vsled izkušenj še nadalje izpreminjati, prilagojevati. Šoli bo treba korenite reforme v vseh njenih delih, a nobenega krpanja. Prezidati s tal torej, in ne dozidovati!

Nekaj splošnih načel se da seveda že danes formulirati. V prvo se ne bo smelo šolstvo več ozirati na želje posameznih političkih strank in strančič, posameznih kulturnih in verskih smeri. Postati bo morala šola v resnici to, kar je danes le po imenu — namreč občna, splošna. Soodločevati bodo morali pri nji vsi sloji, kar dosedaj ni bilo. Pritegniti bo treba k sodelovanju v šoli veliko maso brezpravnega kmečkenga in tovarniškega proletariata, potom njenih zastopnikov ali potom splošnega glasovanja. Onim masam ljudstva, ki so največ trpele, bomo morali pustiti tehtno besedo o tem, kaj one želijo in pričakujejo od šole. Smeri nove šole ne bodo mogli diktirati samo »osiveli šolniki« in taki, ki hočejo šolniki biti, temveč v prvi vrsti ljudstvo samo. Iziti bo morala šola res iz naroda, iz življenja, ki ga privoščamo naši mladini, a ne iz onega, ki smo ga živeli, in ga živimo mi; iz njihovega, ne iz našega. Mladini sami, osobito visoko- in strokovnošolski bomo morali dati pri izberi smeri prihodnje šole soodločujočo besedo. Izbirati bomo morali med učiteljstvom.

Tu smo zopet pri tehtni točki. Če bo namreč nujno potrebno izločiti deloma ali popolnoma vpliv gotovih »mater« in »očetov«, če je ta vpliv potom osirotenja dece že naravnim potom izločen, potem moramo vendar vedeti, kakšne so ali bodo osebe, ki jim bo dana naloga voditi mladino do praga bodočnosti. Vplivi in posledice vojnih pojavov, kakor smo jih deloma omenili v prvem odstavku, so zadelo procentualno tudi sedanje učiteljstvo. Če ima šola vzgojiti vprvo značaj, mora biti značajno tudi učiteljstvo. Druga in neposredna zahteva pa je, da se učiteljstvu ne zavira, svoj značaj tudi moško pokazati v javnem življenju. Tega dose-daj ni bilo vedno in povsod. Odločne, odkrite besede se je »svet« često bal. Često ni odločalo neumorno delo, ne sposobnost, ne znanje, ni odločalo občno spoštovanje ljudstva, temveč je odločalo mišljenje, katerega je učitelj bil. Bil si liberallec — križali so te klerikalci; bil si soc. demokrat — cepili so liberalci kolena nad tvojo ubogo glavo itd. V šoli si bil sicer edinole učitelj, ali po tem ni nihče vprašal. To bo moralo izginiti, hlapčevski znak bo mo-

ral s čela učiteljstvu, štreberstvo bo moralo najti zasluženo »plačilo«. Da se to temlažje izvrši, zdi se pri sedanjih razmerah res, da je **podržavljenje ljudske šole neobhodni korak k boljšemu**, morda prvi korak, ki mu naj sledi mogoče še boljše oblika. Ne brez kontrole in brez nadzorstva bodi bodoče učiteljstvo, ali ta kontrola in nadzorstvo bodita pravična, stroga, ljudomila, času primerna, strokovna in obča, t. j. ne odvisna od par oseb ali ene stranice. Državni interes to zahteva. Le tedaj, le z značajnim učiteljstvom, ki mu njegov značaj ne bo ovira, smemo upati, da bodoča šola res reši svojo nalogo. Izbira primerne učiteljstva bo tedaj odločilna, jeli se posreči bodoča šola. To je skala, ob kateri se lahko razbije šibek čolnik vseh namenov. Zato bo treba boljše in temeljitejše vzgoje učiteljskega naraščaja in učiteljstva, toli umstvene, kolikor vzgoje srca. Važna bo vzgoja učiteljstva v praktičnih vedah; doma bo moralo biti učiteljstvo v vseh važnejših socialnih vprašanjih, toli teoretično, kolikor praktično. Učitelji (učiteljice) bodo morali biti izkušeni v življenju, odprtega srca, ljubitelji resnega dela, da bo tudi mladina vzljubila delo in v njem našla svojo zabavo in svoj spas. Sedanji, po »zaposlevalnih« tečajih vzgojen učiteljski naraščaj ne bo zadostoval težavni nalogi, moral bo vnovič pod kladivo.

Mnogoštevilni razredi, kjer se vse siloma reducira na mehanizem, bodo morali izginiti, da bo mogoče učitelju stopiti v neposredno srčno vez s svojimi učenci. **Šola bo morala biti enako pristopna vsakomur**, kar zdaj ni, ker drage življenske razmere zapirajo visoko nadarjeni proletarski mladini pot v one šole, kjer se čisto topoglavji potomci bogatejših slojev v svojo, narodovo in državno škodo prerivajo hočeš nočeš s klopi v klop. Tu ne bodo zadostovala dijaška podpora društva in slične privatne dobrotelne ustanove, tu bo treba obsežne državne akcije, da se odpravi to zlo. Cvet naroda, in bodi rojen tudi pod slamnato streho ali v kleti predmestne vojašnice, naj pride na površje; šola naj mu otvori svoja vrata na stežaj.

V šoli naj se resnica vedoma ne potvarja, resnici odprite duri, če hočete, da zasedi v ljudstvu kultura svoje trdne korenine, da nove vrednote civilizacije obogate bodoče življenje. Pouk v verstvu naj osredotoči svoj vpliv na srčno stran vzgoje, v znanstvene predmete ni treba, da se uriva; to bo njemu in mladini pač le v prid. — In da se more vse to izvršiti, uvidevamo, da mora država prevzeti vse šolstvo v svoje roke. Država bodi gospodar šole, stariši, učitelji, zdravniki pa osebe, ki naj jo vodijo.

Ako vse te točke upoštevamo, ter jim novo se pojavljajoče pridružimo, smemo upati, da sprejme šola ono novo lice, ki ga zahtevajo sile razmer. Ni nam pomagano z izvršitvijo samo ene točke, če drugo zanemarimo. Za vse moramo najti točno formulo, po kateri naj se rešijo. Spoznavajmo pa sicer, da je šolsko vprašanje del socialnega vprašanja, ali dandanes velevažni del, ki bo tvoril važno točko prihodnje zakonodaje.

To niso utopije, to se bo moralo izvršiti, če nam je res kaj na boljši bodočnosti. Le na ta način se oddolži sedanja generacija prihodnji ter izplača dolg padlim junakom.

Slovensko srednješolstvo na Štajerskem.

Mariborska »Straža« opisuje in pojasnjuje v zanimivem in jako poučnem članku pod zgorajmim naslovom razmere slovenske srednješolske mladine na Štajerskem. Članek se glasi:

Številke govori; te razpršijo na hip vsa ugibanja in prazna sklepanja. Slišiš vedno v zadnjem času, da študira preveč slovenskih fantov. To ni res. Znano je pač, da se jih pri nas mnogo premalo posveti realnim študijam; ni treba dokazovati, da je skrajni čas, da se slovenski naraščaj poprime zlasti višje trgovske in obrtne izobrazbe; številke pa pričajo, da je primeroma tudi malo število slovenskega dijaštva na gimnazijah. Ne govorimo pa o tem, da je izobrazba v kmetijstvu potom šolstva na Štajerskem popolnoma nezadostna.

Na Slovenskem Štajerskem nimamo za skoro pol milijona Slovencev nobene slovenske srednje šole, pač pa gimnazij v Celju in Mariboru s slovenskim in nemškim učnim jezikom. Nemci, ki jih je 67.825, imajo popolne višje gimnazije v Celju, Mariboru in Ptuj, ter realko v

Mariboru, katere zavode obiskujejo tudi slovenski dijaki. Na teh šolah je bilo leta 1913—1914 slovenskih srednješolcev 700, dočim je bilo nemških 885. Na eno srednjo šolo pride na Štajerskem 400.000 prebivalcev slovenske narodnosti, a na eno šolo samo 17.000 prebivalcev nemške narodnosti. Na 10.000 prebivalcev slovenske narodnosti pride 17:5 slovenskih, na 10.000 prebivalcev nemške narodnosti pa 130:5 nemških srednješolcev. Te številke pa nam razkrijejo ves žalostni položaj bodočega slovenskega uradništva na Slov. Štajerskem. To mora postati drugače!

Zanimajo le še podatki o številu dijakov po posameznih razredih srednjih šol. Če primerjaš število slovenskih in nemških spodnje- in gornje-gimnazijcev, opaziš žalostno dejstvo. V spodnjih razredih je v razredih kakor v Mariboru in Celju skoro vedno dvakratno število slovenskega dijaštva, dočim se to razmerje takoj spremeni v gornjih razredih in sicer tako, da je v teh včasih do dve tretjine Nemcev. Povprečno ne doseže cilja izmed že itak majhnega števila slovenskega dijaštva nad 50 odstotkov, včasih jih pride do mature celo samo nekaj odstotkov, dočim je za nemške dijake tudi v tem oziru izid ugodnejši.

Kdo je kriv tem neznosnim razmeram naše srednješolske mladine? Največ zakrivijo to starši sami, oziroma njih namestniki, ki jih imajo v varstvu. Polaga se od njih deloma premalo važnosti na vztrajno marljivo delo in učenje. Krivde pa ne priznavašmo učiteljem in profesorjem. Nekateri preveč učijo s petkami, namesto z razlago. Znaš ali ne znaš, to je glavno načelo; prizadevanja in truda, da bi se uglobila večina učencev v obširno snov, ne poznajo nekateri gospodje. Brez zamere! Toda ta metoda učenja je dovedla do teh neuspehov, katerih poprej nismo poznali. Časi so minili, ko so se profesorji z veliko vnemo brigali za slovenske dijake, kako da stanujejo, kako se hranijo, pod kakim nadzorstvom da so izven šole. To delo ne spada sicer v delokrog državnega uradnika, toda je jako idealno in narodno, ki ga zahteva od vsakega narodni interes. Hvala Bogu, še tudi taki profesorji niso izumrli! Na njih požrtvovalnost še stavimo upanje, da se stvar obrne na boljše!

iz Zagreba.

DR. MILE STARČEVIČ.

Dne 10. t. m. je umrl v Zagrebu v starosti 56 let poslanec v hrvatskem saboru dr. Mile Starčević. Pokojni dr. Mile Starčević je bil voditelj starčevićanske skupine hrvatske stranke prava. Z jekleno konsekvenco je zastopal in zagovarjal politične ideje svojega strica dr. Ante Starčevića. Preverjen je bil, da so ti nazori, te ideje edino pravi in spasilni za hrvatski narod. Blagi pokojnik je bil kristalno čistega značaja in požrtvovalne ljubezni do domovine. Ko je spoznal namene in napačna pota, po katerih je stopala frankovska pravaška skupina, je odcepil svoje pristaše od te stranke in hodil odslej svoja pota. Zavzemal se je za tesno združitev hrvatskega in slovenskega naroda v eno upravno skupino. Trdno je bil prepričan, da doživi hrvatski in slovenski narod lepo in srečnejšo bodočnost. Odlični mož tega ni dočakal, a zasejal je seme, ki bo gotovo obrodilo prejaljšej najlepši sad. Odličnega moža ohrani slovenski narod v trajnem spominu!

iz naše organizacije.

»Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem« naznanja podporanim vdovam in sirotam, da je moralo v mesecu februarju t. l. plačati od vseh v letu 1916 izplačanih podpor vsled cesarskega ukaza o pristojbinah od zavarovalnih pogodb, pogodb o domstvnih rentah itd. nov davek. — Ta davek vam bo naš blagajnik vsled odborovega sklepa z dne 11. marca 1917, 1. aprila (v I. četrtletju) odtegnil za celo leto 1916, dne 1. julija (v II. četrtletju) za prvo polovico leta 1917 in potem vedno četrtletno naprej. — Ako bi se morebiti ta davek še zvišal, se vam bo v isti meri odtegnil. V Ljubljani, dne 20. marca 1917. Odbor.

Vabilo k občnemu zboru Društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem v Ljubljani, ki bo v sredo, dne 4. aprila 1917, ob 10. uri dopoldne v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6, z običajnim dnevnim redom.

Vabilo k občnemu zboru »Narodne šole«, ki bo v sredo, dne 4. aprila 1917, ob pol 10. uri dopoldne v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6 z običajnim dnevnim redom.

Kranjske vesti.

—r— **Iz ljudskošolske službe.** Kristina Hočevarjeva je nameščena za suplentinjo v Novem Vinklju; Justina Kmetova za provizorično učiteljico v Šturijah in Katarina Punčuhova v Spodnjem Logatcu; Ivana Kranner - Leilerjeva za suplentinjo v Gornjem Logatcu in Gabrijela Pipanova v Poljanah. Stalnemu učitelju Karlu Gorišku je poverjeno začasno vodstvo ljudske šole v Zatičini, stalni učiteljici Melaniji Fajdigovi pa začasno vodstvo ljudske šole v Smartnem pri Kranju in stalni učiteljici Ani Schifferjevi začasno vodstvo ljudske šole v Kovoru; Kristina Rogarjeva je nameščena za suplentinjo na Dobrovi, Marija Armičeva pa na Krtini; Ivan Poznik je nameščen za suplenta v Lienfeldu pri Kočevju; stalnemu učitelju Matiji Brezovarju je poverjeno začasno vodstvo ljudske šole v Št. Rupertu; suplentinja Ema Rudolfova je imenovana za začasno učiteljico v Št. Vidu pri Vipavi; začasna učiteljica Pavla Herbstova nadomešča v Št. Petru na Krasu obolelo učiteljico Frančiško Vilharjevo; za suplentinje so nameščene: Marija Stepančičeva na Travi, Stanislava Budnova v Trebnjem in Marija Španova v Preserju; istam je stalni učiteljici Tereziji Grebenčevi poverjeno začasno vodstvo ljudske šole.

—r— **Supletinja na c. kr. vadnici c. kr. učiteljskega v Ljubljani** Lea Levec je imenovana za vadniško učiteljico na tem zavodu.

—r— **Nadzorovalna dama na mestnem dekliskem liceju** v Ljubljani Marija WeBnerjeva je odlikovana z zlatim zasluznim križcem. Iskreno čestitamo!

—r— **Sedmič odlikovan.** Gosp. Antonu Lokarju, stotniku v generalnem štabu, ki opravlja sedaj posle vojnega atašeja v Sofiji, ki je sin našega tovariša Ivana Lokarja, nadočitelja v p. v Ljubljani, je podelil turški sultan v drugič odlikovanje, in sicer železni polmeseč. Že poprej je dobil dve avstrijski, nemško in dve bolgarski odlikovanji. Našemu tovarišu čestitamo na vrlem sinu!

—r— **Šola za invalide v Ljubljani.** V zadnji številki smo poročali, da se je Celju ustanovila slovenska šola za invalide. Taka šola obstoji že delj časa tudi v Ljubljani na c. kr. obrtni šoli pod vodstvom gosp. ravnatelja Šubica. Poljedelstvo poučuje ravnatelj Rohrmann in sadjarski nadzornik Humek. Pouk posluša sedaj 25 invalidov.

—r— **Deželni odbor kranjski** je sklenil na svoji seji, da se pridruži skupnemu koraku avstrijskih kronovin za primeren državni prispevek v zboljšanje gnotnega položaja ljudskošolskega in meščanskošolskega učiteljstva. Radovedni smo, ali bo imel ta skupni korak vseh avstrijskih deželnih odborov kaj uspeha pri centralni vladi?

—r— **Snujmo vojaške domove.** V Cerknici na Notranjskem so bili priredili koncert v korist vojaškega doma, ki ga bodo v kratkem času otvorili v Cerknici. Pri koncertu sta sodelovala kraljevi bavarski dvorni igralec Jožef Hübel iz Monakovega in koncertni pevec Karel Neumann z Dunaja. Spremljevanje na glasovirju je prevzel tamošnji organist Vinko Vodopivec. Čisti dohodek 413 K 80 vin. so izročili c. in kr. vojaškemu poveljstvu. Koncert je dobro uspel in je bil mnogobrojno obiskan.

—r— **† Kristina Ravnikar.** Ponoči od 5. na 6. marec je umrla Kristina Ravnikar začasna učiteljica na nemški mestni osemrazredni deški ljudski šoli v Ljubljani. Naše sožalje!

OTON pl. DETELA.

Dne 13. marca 1917 je umrl v 78. letu svoje starosti v gradu pri Sv. Duhu poleg Škofje Loke Oton pl. Detela. — Oton pl. Detela je bil komtur Franc Jožefovega reda z zvezdo, vitez reda železne krone III. vrste, član gosposke zbornice, državnega zbora, predsednik komisije za pogozdovanje Krasa in 17 let deželni glavar vojvodine Kranjske. Dne 17. julija 1887 je bil pl. Detela prvokrat izvoljen v deželni zbor v kmetiškem volilnem okraju Kranj-Tržič-Škofja Loka. Deželni poslanec je ostal do 23. marca 1908. V deželni odbor je bil izvoljen dne 26. januarja 1883 in je bil leta 1891 imenovan za deželnega glavarja. S posebno vnemo je zastopal ob vsaki priliki kmetiške zadeve in se potegoval za koristi kmetiškega stanu. S tem si je pridobil res velikih zaslug. Ud. c. kr. kmetiške družbe za Kranjsko je bil pok. pl. Detela 48 let. Dne 24. novembra 1875 je bil izvoljen v glavni odbor, 20. junija 1901 pa je bil izvoljen za predsednika. Kot tak je vodil družbo do leta 1908, ko se je preselil iz Ljubljane. Tedaj ga je družba imenovala za častnega člana. Posebnih zaslug si je pridobil pri ureditvi zemljiškega davka. Bil je koncilianten mož in pravičen tudi do svojih političkih nasprotnikov. Za učiteljske koristi se ni zavzemal, za splošno ljudskega šolstva v deželi ni mnogo storil.

Štajerske vesti.

—š— **V komisiji za asanacijo Brežic**, ki jih je nedavno potres dokaj poškodoval, se nahaja tudi tamošnji naš tovariš Ignacij Supan.

—š— **Tovariš Franjo Voglar**, učitelj na deški okoliški ljudski šoli v Celju in poročnik v r. pri 87. pp. se nahaja že dalj časa v rezervni bolnici v Solnogradu. — Pred par meseci je odšel na jugo-zahodno fronto kot praporščak ter si je tu priboril srebrno hrabrostno kolajno I. reda. Oboljši je odšel potem v bolnico v Inomost, odtod pa v Solnograd. Kakor smo zvedeli, je že precej okreval. — Prav srčno želimo, da bi bil vrli tovariš kmalu spet čil in zdrav!

—š— **Italijanska šola v Celju.** Ljudska šola za otroke laških beguncev v Celju se je nahajala pri »Zelenem travniku«. A tamošnje prostore je zasedlo vojaštvo in tako imajo sedaj laški otroci — pričenši s 1. marcem t. l. — pouk ob popoldnevih v edinih dveh sobah slovenske okoliške ljudske šole. — V sili je tudi Slovenec dober...

—š— **Vpokojena** sta tovariša Josip Klopčič, nadučitelj v St. Petru v Savinjski dolini in Jos. Koschutnik, nadučitelj na okoliški šoli v Vojniku pri Celju. — Slednji pa misli, kakor se sliši, pridržati si šolsko vodstvo. Kako to? Če se že ne misli nadučiteljsko mesto sedaj namestiti, potem pristojna vodstva šole absolutno aktivnemu učitelju!

—š— **Učitelji in rekviracija.** — Ob rekviraciji živili na slov. Stajerju sodeluje skoro povsod — seve na tozadevno zapoved — tudi ljudskošolsko učiteljstvo. Zakaj pa gosp. duhovni ne? Ja, Bauer, das ist was anderes! Odij ni prijetna stvar...

—š— **Sedemdesetletnica dr. O. Steinwenderja.** — Mnogoletni državni poslanec, zloglasni »šolski reformator«, dr. Oton Steinwender, je obhajal nedavno svojo 70-letnico. — Ime Steinwender je bilo pred leti tudi na Štajerskem — moderno. Mož je bil vedno gostobeseden; govoril in pisal je — in to dela še danes — o vsem mogočem. Kaj čudo, da je zahajal na stare dni — on, bivši profesor — tudi šolsko kljuse! Pod zaščito nemškega liberalizma se je Steinwender kazal kot oproda — klerikalcem. Najbolje se je to videlo ob njegovih »šolskih« govoricah v deželni zboru koroškem. Dr. Steinwender je sploh kot učitelj srednješolski kazal veliko nezalost na polju ljudskošolskem. — Bil je, kot pravi dunajska »Freie Lehrerstimme« v svoji 5. letošnji številki »einer der blutigsten Dilettanten auf dem Schulgebiete«. — Smo pač stari, gosp. doktor! In starost sama je že bolezen...

—š— **Iz ruskega ujetništva iz Penze ob Uralu** se je oglasil po mnogih mesecih gimnazijski abiturient Bogdan Kranjc, sin našega tovariša Franca Kranjca nadučitelja pri Sv. Barbari v Slovenskih gorah pri Mariboru. Tudi oče je vojak praporščak v 52. letu. Starejši sin Slavko je bil vpoklican takoj ob začetku vojne in je bil že na vseh frontah. Sedaj je na italijanskem bojišču.

Goriške vesti.

—g— **Pred goriško izpraševalno komisijo za občne ljudske in meščanske šole v Ljubljani (Dunajska cesta št. 38 II.)** se prično v slučaju pristojne privolitve, ki se svoj čas na tem mestu razglasi, prihodnji usposobljenosti izpiti **na ponedeljek, dne 23. aprila t. l.** Prošnje za pripust naj bodo vsaj do dne 18. aprila v rokah ravnateljstva.

—g— **Slovenščina ob sprejemu goriškega deželnega odbora pri cesarju.** Mariborska »Straža« poroča z Dunaja: »Poblaščenosti smo od zanesljive strani, da priobčimo to-le dejstvo, ki bo razveselilo vse Slovence, posebno pa goriške Slovence: Deželni glavar dr. Faidutti je predložil svoj govor, ki ga je nameraval imeti na cesarja pri sprejemu goriškega deželnega odbora, samo v nemškem jeziku. Pred nagovorom pa mu je presvetil cesar povedal, naj se posluži tudi obeh deželnih jezikov, ker je njegova želja tudi v njih odgovoriti. Tako je bil cesar tudi ob sprejemu goriškega deželnega odbora pozdravljen v slovenskem jeziku in je tudi sam v slovenskem jeziku odgovoril. Deželni odbor goriški je to dejstvo v poročilu o sprejemu zamolčal. Zakaj, nam je neumljivo, kajti cesar je hotel vendar pokazati, da ljubi z enako ljubeznijo vse narode svoje širne morarhije in da so mu jeziki vseh njegovih narodov enako mili in dragi. Nihče pa nima pravice, da bi javnosti zakrival žarke njegove ljubezni napram vsem njegovim narodom. Od druge strani pa izvemo, da se je ces. dvojica pri slovenskih članih goriškega deželnega odbora zelo sočutno zanimala za žalostno usodo goriških Slovencev. Tudi bo to v tolažilo našim hudo prizadetim goriškim bratom.«

Tržaške vesti.

—t— **Učiteljica Ida Vergna** iz Štandreja pri Gorici je imenovana za suplentinjo na deški ljudski in meščanski šoli Družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu. Namestništvo pa je imenovano na tej šoli poslujočo Nikolino Carovcovich in Valerijo Čuček, za suplentinji v državni službi namesto dveh vpoklicanih c. kr. učiteljev.

—t— **C. kr. učitelj na šoli »Družbe sv. Cirila in Metoda« v Trstu tovariš Emil Adamič** se nahaja v ruskem ujetništvu v Taškentu. V pismu, ki smo ga prejeli od njega, posebno toži, da mu manjka dušne hrane — knjig in časopisov ter povprašuje, ali ni mogoče doseči, da bi ujetniki dobivali iz domovine knjige in saj leposlovne liste. Svoje prijatelje in tovariše prosi, da naj se ga večkrat spominjajo s

kakim pismom, ker tako težko pričakuje vesti iz domovine. Posebno pa želi zvedeti novosti v glasbeni literaturi slovenski. Naslov njegov je: Emil Adamič, Voenno-plennyi, Taškent, I. polk, Rosija — Azija.

—t— **Nemška navtična šola v Trstu.** Dunajski mestni svet je sklenil, pridružiti se zahtevi nemškega »Volksrata za Primorje« glede ustanovitve nemške navtične šole v Trstu in se izrekel za ustanovitev štipendij, oziroma brezplačnih mest za to šolo. — Korespondenčni urad omenja, da se bo z ustanovitvijo te šole nudila tudi Nemcem prilika, delovati pri trgovski mornarici, nele z ozirom na dejanske gospodarske razmere, ampak tudi, da se avstrijski trgovski mornarici da avstrijsko lice.

—t— **Slovenska ljudska šola v Škedenju pri Trstu** je priredila v soboto dne 10. t. m. šolsko slavnost, pri kateri so vsadili »spominsko lipo« v spomin na sedanji veliki čas. Slavnost se je pričela s sv. mašo v domači cerkvi in na to je sledila šolska slavnost. O lepo uspeli slavnosti nam je obljubljeno daljše poročilo.

Istrske vesti.

—i— **Nova hrvatska šola v italijanskih Bokordičih.** Kake 3 km od mesteca Svetvinčent v Istri je vas Bokordiči, ki je vedno glasovala z Italijani. Da si zagotovo te glasove, so ustanovili v Bokordičih tudi šolo »Lege nazionale«, pri čemer jim je šel na roko seveda tudi italijanski občinski zastop v Šentvinčentu. Prišla je vojna in razmere so se izpremenile. Lega je bila razpuščena in nje šole je oblast zaprla. Zadnji čas je prišlo do pogajanj med občinsko upravo in »Družbo« zaradi ustanovitve hrvatske šole v hrvatskih Bokordičih. Pogajanja so uspela in šola se je odprla z dnem 1. marca. Počasi dobiva veljavno hrvatska beseda povsod po Istri, kjer ima edino ona domovinsko pravico in kjer se je šopirila italijanščina v kljub dejstvu, da je prebivalstvo ali izključno, ali po veliki večini hrvatsko.

Splošni vestnik.

Slika cesarja Karla. Znameniti slikar John Quincy Adams je prvi umetnik, ki je imel priliko, da napravi sliko cesarja Karla po naravi. Po tem novem portretu bodo odlični slikarji napravili kopije z olinatimi barvami. Te kopije bodo primerne za slavnostne in sejne dvorane, za korporacije in društva. Čisti dohodek se bo porabil za vojnopreskrbne namene.

Ali bo res? Nekateri nemški listi javljajo iz Lvova: Neki tukajšnji list poroča z Dunaja. V dunajskih parlamentarnih krogih se čuje, da izidejo v najbližjem času naslednje naredbe: Naredba glede novega državnozbornskega pravilnika, naredba glede nemškega državnega in občevalnega reda, naredba o uredbi jezikovnega vprašanja na Češkem in o razdelitvi Češke na okrožja, naredba o odpravi prenešenega delokroga občin, **naredba o poddržavljenju ljudskih šol** in končno naredba o novi upravi na Češkem. Vsemu avstrijskemu učiteljstvu bi bilo ustreženo, če izide edino le predzadnja odredba! To želi in po te odredbi hrenjeni vse avstrijsko ljudskošolsko in meščanskošolsko učiteljstvo!

Praški listi poročajo, da bo začel izhajati v Pragi mladočeški list tednik »Narod«, ki ga bo vodil posebni uredniški svet.

Splošna reforma šolstva v Avstriji. V uvodniku »Podržavljenju ljudske in meščanske šole — državna potreba«, ki ga je objavil naš list v 2. letošnji številki z dne 26. januarja 1917 smo opozorili na izjavo Clam-Martincevega ministrstva ob nastopu vlade, kjer povdarja med drugim, da je preosnova ljudske vzgoje v smeri obče izobrazbe nujna; okrepiti in utrditi se mora pravna vzgoja doraščajoče mladine in poglobiti v istem pogledu in na vse strani državna misel. Sedaj pa poroča tudi »Vestnik čeških profesorjev«, da pripravljajo na pristojnih mestih reformo vsega šolstva. Nova vlada, piše omenjeni list, je izjavila v svojem programu, da hoče s preosnovo doseči popolnejšo izobrazbo ljudstva, pravno utrditev mladine in okrepitev državnega mišljenja. Vsakdo mora priznati, da je preosnova ljudskega in meščanskega šolstva nujno potrebna, a zahtevati moramo, da se izvrši ta reforma na narodni podlagi in drugič ne preko onih činiteljev, ki morajo imeti pri šolskem vprašanju prvo besedo, torej ne preko glav učiteljstva. Prepričani smo, da je vlada poklicala k tozadevnim posvetovanjem, kjer se sklepa o tako silno važni zadevi, kjer se polaga nov kulturni te-

melj avstrijskih narodov, najbolje in večje šolnike ne samo visokih in srednjih, temveč tudi ljudskih in meščanskih šol. Mislimo, da se ne varamo!

»Soldatenzeitung« o nemškonacionalnih zahtevah. »Soldatenzeitung« prav radi citirajo nemškonacionalni listi; zato naj navedemo, kako sodi »Soldatenzeitung« o znanih »vodilih« nemških nacionalcev in nemških krščanskih socialcev. List piše: »16. februarja sta nemški veliki stranki, »Nationalverband« in krščanski socialci, izdali skupen program, ki se mu more že naprej obljubiti — mesto v vojnem muzeju. Rabil bo v neovržen dokaz, da je bilo leta 1917. še veliko pametnih mož, ki so popolnoma prespali svetovno vojno. Program je natančno tako sestavljen, kot bi še bili v letu 1913 pred nedolžnimi volitvami v danes že pravljico a vendar še ne pokopano ljudsko zbornico. Je sicer nekaj govora o vojni v posameznih stavkih, toda ti stavki zvane tako malo po vojni, da se mora človek vprašati, ali ni morda beseda po zmoti zašla v te stavke. O onem, kar se na bojišču misli o bodočnosti Avstrije, kar se tu želi od nje in upa, ni niti sluha niti duha čutiti v tej izjavi. Pač pa se v najklavernejši obliki javlja staro tarnanje, staro beračenje in kravja kupčija, stara razoranost, stara potepenost, ki išče zaščite, namesto da bi vladala in vodila. Spravili so zopet na dan vse ono, kar je Avstrija ob izbruhu vojne kar najhitreje morala vreči v staro železje, da je mogla rešiti svoje življenje, vse ovire vojaške enotnosti države so zopet spravili na dan. Izkratka: program je že nagrobni govor za ono, kar bi moralo priti. Ali pa nagrobni govor za tiste, ki so ga sestavili.«

Razprava o avtonomiji dežel. Pod predsedstvom bivšega pravosodnega ministra dr. Kleina je imela v minulem mesecu »Juridische Gesellschaft« zborovanje, na katerem je bila razprava o avtonomiji dežel. Zanimiv je govor, ki ga je imel ob tej priliki dvorni svetnik Šuklje, ker je razpravljal tudi o narodnostnem vprašanju. Povdarjal je, da avtonomno uradništvo ne zaostaja za državnim uradništvom in se je bavil z usodami deželnih zakonov, ki je podobna usodi državnih zakonov. Opozarjal je na to, da vplivajo velikost deželnih odborov, početje klubov in brezvezni monologi na zakonodajo takó, da so predloženi zakonski načrti časih boljši od sprejetih, trdil je pa mirno glede avtonomnega uradništva, da je storilo mnogo in velike stvari, kar bi se pri birokratičnem vodstvu ne moglo doseči. Opozarjajoč na razmere na Kranjskem, tako n. pr. glede pomanjkanja pitne in druge vode, je govoril o velikih delih deželne in deželnega odbora v letih 1908 do 1913. Vzlic temu ni nikak čestilec sedanjih razmer in se ne more izreči za zdaj veljavno avtonomijo. Tako državna kakor avtonomna uprava je slaba in če hočemo imeti bogatejše sadove, se ne moremo zadovoljiti s posameznimi in malimi paliativni. Pač je pa res, da je za najbližji čas opustiti preveč daleč segajoče reforme. Naša dežela bo po tej vojni vsled velikanskega napora sil oslabljena in izčrpana. Vse to pa ne ovira, da pridemo na jasno glede temeljev in vodilnih smeri reforme. V poštev pride sledeče: Kar se tiče občin, je mnogo pritožb. Zlasti se pri malih občinah opozarja, kako veliko je breme njihovega delokroga. Predlogi komisije za reformo obsegajo mnogo uvaževanja vrednega materiala. S kmetijskimi občinami je treba drugače ukreniti, kakor z mesti. Delokrog prvih naj bo omejen na samostojni delokrog in naj se izločijo lokalne policijske stvari. Kar se tiče okrajja, se naglašja, da je njegov načelnik centralni organ ali naj to bo, seveda s pogojem, da se čuti člana uradništva in je dobro pozna. Obseg okrajja je pač prevelik. V tem oziru se pridružuje govornik mnenju profesorja Brockhausena, ki smatra sodni okraj merodajnim. Nadalnje vprašanje je, če je politično uradništvo zmožno, opravljati to službo. Večina je gotovo za to zmožna, toda nobene garancije ni, da se ni preveč oddaljila od praktičnega življenja. Govornik sodi, da bi se temu odpomoglo s povzetjem lajkov (proti tej komendaciji sta se doslej izrekla baron Härtl in Redlich), med katere naj bi se vzeli tudi zastopniki delavstva. Omenivši argumente grofa Schönborna (lajki bodo samo statisti) in nasprotne argumente barona Härtla je govornik izrekel mnenje, da bodo za privzete tega elementa po vojni tehtni vzroki. Ljudem, ki so prebili toliko mesecev v strelskih jarkih ali v vjetništvu, ne bosta imponirala okrajni glavar in orožnik. Sicer pa imamo napram njim tudi dolžnost, jim odpreti vrata v upravo. Kako daleč naj sega ta zveza, naj danes še ne bo izrečeno. Za prvi čas bi bilo morda priporočljivo, da se lajkom ne da odločilni glas. Glede tehniških vprašanj, za

kateri bi bil tako urejen okraj premajhen, je govornik mnenja, da bi se moglo nastaviti organe, ki bi ex currendo podajali svoje mnenje. Kar se tiče okrožij je govornik mnenja, da ta uredba v malih deželah (Bukovina, Kranjska, Koroška) ni potrebna. V večjih deželah, kakor na Češkem, je pa tudi v interesu češkega naroda, da akceptira razdelitev na okrožja. Vpošteva stare uredbe je uvesti razdelitev na okrožja z največjim ozirom na narodnostne razmere in bi govornik raje videl, če bi se razdelitev izvršila po teritorialnem in ne po osebnem principu. Na čelo takega okrožja naj bo postavljen okrožni glavar in kombinirana okrožna vlada. Kar se tiče dežel je govornik kot bivši deželni glavar proti dvojni upravi, katera je — kakor je dokazal z izgledi iz svojega lastnega delovanja — draga in počasna. Z dostikrat brez koristno potratno moči se oškoduje tudi javni interes. V zvezi s tem je povdarjal, kako malo je pritožb o pristranosti deželnih odborov, katero dejstvo je glede Češke pribil posebno grof Schönborn. Kar se tiče Kranjske, je govornik popisal razmere drugače. Splošno je po govornikovem mnenju naziranje, da sta državna in atonomna uprava emanacija iste državne misli. Treba je torej upravo združiti in postaviti na čelo dežele na Češkem na primer višjega deželnega maršala, na Nižjem Avstrijskem deželnega maršala, na Kranjskem deželnega glavarja. Govornik je tu omenil določbe kromeriškega načrta § 104 in 105. V vladi naj bo polovica uradnikov po poklicu, drugo polovico pa naj tvorijo izvoljeni zastopniki deželnega zbora. S tem bo tudi onemogočena enostranost, ki se pojavlja v marsikaterih deželnih odborih. Vrh tega pa naj bi se morda v obliki državnega okvirnega zakona preskrbelo za varstvo narodnih manjšin, katerim bi se priznal eksistenčni minimum. Sklicuje se na zgodovinska, politična raziskovanja ekselence Pattaia je menil govornik, da je zemljepisna konstelacija dosti merodajnejša. Glede uredbe Češke je spominjal na besede Palackega iz Kromeriškega načrta, kjer je rečeno, da je Češko kotel, ki se ne da deliti, ne da bi bil uničen. Na vprašanje ekselence Pattaia, zakaj se nista izrekli Štajerska in Koroška za razdelitev po okrožjih, je govornik opozoril na izvajanja Krainza (Springerjevi protokoli) kateri nagibi žive še danes. Tudi je govornik spominjal, da sta na vseučilišču v Gradcu, ki je bilo ustanovljeno za Notranjo Avstrijo, torej tudi za Slovence, predavala Skedl in Krainz v slovenskem jeziku. Slovenske učenjake kličejo zdaj na nemška vseučilišča (Zarnik — Würzburg, Žizek — Frankobrod ob Majnu, Murko — Lipsko), v Gradcu pa trpe samo slavistiko. Ekselence Pattaia misli, da bi združena uprava, dana Slovincem, proizročila, da bi se ti kakor klin porinili med Nemško - Avstrijo in med Adrijo. Temu nasproti je menil govornik, da so Slovenci v sedanji vojni dokazali, kako dragocen element so. Dali so svoje življenje za Avstrijo in za svojo podedovano slovensko grudo in ne za kako Nemško-Avstrijo.

Razgled.

— **Patriotična vzgoja mladine.** Domo-bransko ministrstvo se resno bavi z vprašanjem, kako povzdigniti in pošpešiti patriotično vzgojo mladine. V Gradcu je stotnik Kaltscmidt izjavil, da nečejo mladine predčasno spraviti pod vojaški »drill« in iz nje dobivati vojake, ampak gre le za telesno okrepitev in duševno vzgojo v patriotičnem smislu. Nižjeavstrijska, Češka, Moravska in Šlezija imajo že take organizacije, sedaj pridejo na vrsto tudi ostale kronovine. Pri tej vojaški vzgoji pride v poštev 2:3 milijona ljudskih šolarjev, 1:2 milijona ljudski šoli odraslih dečkov v starosti 15 do 17 let in okoli 300.000 srednješolcev. Med temi je okoli 100.000 srednješolcev 15- do 17letnih, in ti so posebnega pomena za vojaško izobrazbo in vzgojo.

— **Šolstvo v Črnigori.** Naša vojaška uprava v Črnigori se veliko prizadeva, da povzdigne črnogorsko šolstvo. Izmed izdanih odredb naj jih omenimo le nekaj. Po vseh ljudskih šolah se morajo učenci brezpogojno naučiti brati in pisati tudi v latinici. Pouk v veronauku morajo izvrševati le učiteljske moči dotične veroizpovedi. Ljudske šole so prvič mešane, drugič posebej za dečke in posebej za deklice, tretjič nadaljevalne šole. Vsaka šola mora imeti, če le mogoče, dobro urejen šolski vrt in polje za kmetijske poizkuse. V nadaljevalnih šolah je treba učenje seznaniti z umnim obdelovanjem polja, z namakanjem in gnojenjem zemlje, z umno sadjerejo itd. Gimnazije še niso odprte,

pač pa je armadno vrhovno poveljstvo dovolilo 50.000 K za ustanove nadarjenim dečkom, ki bi želeli iti študirat na kako srednjo šolo v monarhiji. — Za albansko prebivalstvo so se ustanovile ljudske šole z albanskim učnim jezikom, ki je bil pod črnogorsko vlado prepovedan; albanske šole so doslej v okrožju Podgorica, Bar, Peč (Ipek), Kolašin in Plevlje. Črnogorska mladina kaže veliko vneme in pridnosti v šoli.

— **Novi vodja Starčevičeve stranke prava.** Takoj po pokopu dr. Mile Starčeviča so mu izvolili naslednika. Izvoljen je istrski državni poslanec dr. Matko Laginja. Stranka bo v tesni zvezi s Slovenci.

Književnost.

Mladinski list Zvonček prinaša v 3. številki letošnjega letnika to-le zanimivo vsebino: Jos. Vandot: Bojanček in sreča. (Pesem.) Cene: Ivček — prilizjenček. (Pesem.) Jan Reginov: Legenda o morju. (S sliko.) Fran Žgur: Kos svat. — Ciganska. (Pesmi.) Dr. Ivo Šorli: Bob in Tedi, dva neugnanca. (Konec.) Fr. Rojec: Na razpotju. Enodejanka s petjem. (Dalje.) Ponk in zabava. Kotiček gospoda Doropoljskega. Letos je za »Zvonček«, za ta res lep mladinski list mnogo zanimanja v slovenski javnosti. Oglasilo se je izredno mnogo novih naročnikov. Ni se zavzelo zanj samo slovensko učiteljstvo, prav pridno se oglašajo tudi starši naše dece. Izmed učiteljstva moramo pohvalno omeniti tovarišico Marijo Pfeifer, učiteljico na slov. šoli sv. C. in M. v Kopru, tovariša Alojzija Froma, učitelja pri Sv. Lenartu v Slov. gor., in tovariša K. Široka, učitelja v Trstu ter njegovega brata v Bazovici; vsi ti so pridobili letos Zvončku 25 novih naročnikov. Čast! — Na mnoga vprašanja, če ima upravnništvo Zvončka še v zalogi lanski letnik Zvončka, v katerem je začel izhajati dr. Ivo Šorlijev spis: »Bob in Tedi, dva neugnanca«, izjavljamo, da je še toliko izvodov lanskega letnika v zalogi, da lahko postreže slehernemu naročniku. Izvedeli smo tudi, da preskrbi »Zaveza« ponatisk tega zanimivega spisa, ko nastanejo redni časi, in ga izda kot IV. zvezek »Legove knjižnice za mladino«.

Alojzij Res: »Ob Soči.« Druga izdaja. (Trst, 1917. Založila knjigarna J. Štoka. 8°, str. 36. Cena 60 vin.) Mala knjižica roma v drugič med naše ljudstvo, pomnožena in obogatena z novo črtico »K Adriji«. Vsa slovenska resna kritika je rada priznala delu pomen, ki ga ima kljub skromnemu obsegu. Z gorko, nežno ljubeznijo do domovine pisane črtice so našle toliko prijateljev, da je prvi natisk (3000 izvodov) v komaj treh mesecih posel, in malo je slovenskih literarnih del, ki bi v tako kratkem času zahtevale drugo izdajo, kakor jo zahteva Resova »Ob Soči«. Pisatelj je podal v fini obliki občutkov in vtiskov utrinke slovenskega trpljenja, ki ga je rodila vojna na našem jugu ob Soči, in tako je postalo delo, iz časa za čas rojeno, dokument naše dobe, ki ga človek vzljubi, vzljubi tembolj, ker govori o njegovem lastnem trpljenju in lastni bolesi, ki se zrcali in gori s silnejšo močjo v pisateljevi duši. Toda ne-le moralni vspah, tudi gmotni je povsem razveseljiv: čiste dohodke prve izdaje v znesku 250 K, katerim je priložil založnik iz lastnega še 50 K, je prejela »Posredovalnica za goriške begunce« v Ljubljani. Da založništvo ustreže vedno novim naročbam, je v kljub izrednim razmeram izdalo drugi natisk še v lepši obliki kot prvi,

in prepričani smo, da najde Resovo delo ljubezni in odmeva v naši domovini, ki ga zasluži.

»Popotnik« pedagoški in znanstven list. Letnik XXXVII. 1916. Uredila M. J. Nerat in Pavel Flerè. — Ljubljana. — Last in založba »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva«. Natisnila »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani. — Sicer velja v resnici latinska prislovice »inter arma silent...« v teh težkih časih, odkar divja vojna furija po »razsvetlenem« človeškem razoru v splošnem, za vso lepo vednost, posebno za slovensko slovstvo. Toda z nekakim zadovoljstvom moramo konstatirati, da se je naš »Popotnik« srečno ognil zlih posledic te prislovice. Po obsevu se je pač nekoliko zmanjšal in pa po številu mesečnih sešitkov — mesto 12 samo 6 števil, a toliko bolj se je okreplil po tehtnosti, zanimivosti in raznovrstnosti svoje vsebine, tako da ga smemo primerjati z vsako tujojezično pedagoško revijo širne Avstrije ali pa sosedne Nemčije. In to moramo tem bolj povdarjati, če podčrtujemo, da sodelujejo vsi sotrudniki brez izjeme pri »Popotniku« iz zgolj prostega navdušenja za dobro stvar — so pravi pravcati »zastojkarji«. — Kar se same vsebine tiče, pomeni ravno letnik 1916, t. j. XXXVII. letnik velik korak naprej v slovenski pedagoški literaturi. Prvenstvo med članki vsekakor zasluži jako informativen članek marljivega sotrudnika Pavla Flereta »O bodoči vzgoji«, ki obsega »poleg obsežnih načelnih zahtev tudi obširne detajlirane, ki obravnavajo prakt. reformo vzgoje in pouka.«*) Upajmo, da nam letos tovariš P. Flerè poda tudi kritično stran te reforme. Vsakomur, kdor se zanima za reformo ljudskošolskega pouka v prvi vrsti in potem tudi ostalega šolstva, priporočamo v ponovno branje tega članka, kakor tudi v temeljito študiranje, kajti to vprašanje je tako važno, pa tudi tako pereče, da moramo i mi slovenski učitelji biti prav čuječi, ker drugače nas zna takorekoč čez noč zalotiti nepripravljene, da pojde preko nas, da se reši brez nas, v našo kakor tudi našega naroda škodo. Kot nekakšna popolnila tega članka smatramo vsekakor članka »Iztrgani listi o novodobni šoli« Fr. Kranjca in pa »Popotopna ljudska vzgoja« J. Gradnika. Podpišemo z obema rokama, kar navaja tov. J. Gradnik: »Če nam bo mogoče izvršiti le nekoliko vseh načrtov, nas sme to dejstvo navdajati z drugimi nadami. Toda ako še tega sedaj nismo zmožni, se bo jutri razbesnel nad nami še sedemkrat hujši vihar, ki bo kulturo in njene zaklade razpršil na vse vetrove.«* (Podčrtal jaz.) Preobširni bi postali, če bi hoteli vse članke obsežneje premotrivati. Povdarjati moramo, da smo z nekako slastjo prebirali že pobledele fragmente našega otca »Pater Hipolit in njegov Orbis pictus« ter težko pričakovali vsako nadaljevanje, kajti vedeli smo, da nam dr. Iv. Lah poda vselej nekaj dovršenega in upajmo, da nam podari dr. Iv. Lah celotno razpravo. Uredništvu moremo le čestitati, da je pričelo priobčevati take članke. Dobro delo bo storil tudi tisti zgodovinar, kdor nas bo seznanil natančneje z maloznanim šolskim reformatorjem Kumerdejem ali pa Špendavom. — **H sklepu še dve tri besede. Popolnoma odobravamo, da urednika nista sprejela v letošnji letnik nobene učne slike, ker teh imamo že itak preveč. Ravnotako pa stojimo odločno na stališču, da ostani »Popotnik« to, kar je bil dosedaj, t. j. »pedagoški in znanstven list«, last »Zaveze«. — Boj, ki smo ga bojevali toliko let, da se je povspel »Popotnik« na**

*) Str. 238. »Pop.« 1916. — Str. 228. »Pop.« 1916.

to višino, kakor je sedaj, mora imeti trajen uspeh. In v to pomozi učiteljstvo. —ga.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

**Pristopajte kot člani
k „Rdečemu križu!“**

Največja slovenska hranilnica!
MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA
Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

je imela vlog koncem leta 1916 . . . . . K 55,000.000.—
hipotečnih in občinskih posojil . . . . . „ 30,600.000.—
rezervnega zaklada . . . . . „ 1,500.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%

večje in nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%,
izven Kranjske pa proti 5¼% obrestim in proti najmanj 1%
oziroma ¾% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.

Velecenj. učiteljstvo opozarjamo na zbirko pesmi,
ki so izšle v »Učiteljski tiskarni«. To je lepa Engelbert
Ganglova knjiga

„Moje obzorje“,

ki se dobiva po vseh knjigarnah kakor tudi v »Učiteljski tiskarni«. Cena lično vezani knjigi je 3 K. Po pošti 20 h več.

Naj bi ne bilo učiteljice in ne učitelja, ki bi ne imel
v svoji knjižnici te lepe knjige.

**Ali ste že pridobili mladinskemu listu
„Zvonček“ novega naročnika?**

Učiteljska tiskarna v Ljubljani

reg. zadr. z omejeno zavezo . . . . . Franciškanska ulica šte. 6

se priporoča slavnim kraj. šolskim svetom in cenj. učiteljstvu v naročilo vseh uradnih šolskih tiskovin po najnovejših vzorcih. V zalogi ima vsakovrstne napise na lepenki, razne mladinske spise, vse poštno tiskovine za šol. uporabo itd. — Priporoča se v natisk uradnih kuvert in pisemskega papirja z napisom in sploh vseh v šol. stroko spadajočih tiskovin. — V zalogi vedno: K. Wider, „MOJE PRVO BERILO“.